

מקורות לשיעור על יום העצמאות

ד"ר חזות גבריאלי

1. גדול הנביאים טען - רטן כלפי שמיא: " והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקולי כי יאמרו לא נראה אליך ד' ". הוא כמובן לקה בשל כך (בבלי שבת, צז ע"א). "כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי".

2. חג העצמאות הוא הגדול בחגי ישראל. עם ישראל כולו נלחם למען עצמאותו, הקב"ה לא 'נאלץ' לשדד את עולם הטבע כפי שעשה בגאולת מצרים, כי איננו ולא היינו בשנת 1948 במ"ט שערי טומאה, וכפי שכתב רש"י בתענית (כ"ד ע"א) ש"אם עושים לו נס מנכים לו מזכויותיו". הסיפור התנכ"י שעליו גדל כל העולם מתממש לנגד עיננו. יעדי הבריאה מתגשמים והתסריט שנכתב בבריאת העולם הולך ומתבהר.

3. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צד עמוד א :

למרבה המשרה ולשלום אין קץ וגו' אמר רבי תנחום, דרש בר קפרא בציפורי: מפני מה כל מ"ם שבאמצע תיבה פתוח, וזה סתום? ביקש הקדוש ברוך הוא לעשות חזקיהו משיח, וסנחריב גוג ומגוג. אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם! ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך - לא עשיתו משיח, חזקיהו שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך - תעשהו משיח? לכך נסתתם. מיד פתחה הארץ ואמרה לפניו: רבוננו של עולם, אני אומרת לפניך שירה תחת צדיק זה, ועשהו משיח. פתחה ואמרה שירה לפניו שנאמר מכנף הארץ זמרת שמענו צבי לצדיק וגו'. אמר שר העולם לפניו: רבוננו של עולם, צביונו עשה לצדיק זה! - יצאה בת קול ואמרה: רזי לי רזי לי. אמר נביא: אוי לי, אוי לי, עד מתי? יצאה בת קול ואמרה: בגדים בגדו ובגד בוגדים בגדו.

מי היא 'כנף הארץ'? על כך משיב האברבאנל :

ואמנם פרשת מכנף הארץ ראוי לפרשה באחד משני אופנים, האופן הראשון שנאמרה על קבוץ גליות כאלו אמר הנביא (במדבר כד, יז) אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב מכנף הארץ ותכליתה באחרית הימים, זמירות שמענו שיהיה צבי לצדיק שהוא ישראל או מלך המשיח, ואמנם מתי יהיה זה לא אוכל לאומרו, כי רזי לי רזי לי סוד מיוחד הוא לעצמי.

4. מה לנו ברור כאור היום בצהריים יותר מן ה'קץ המגולה?!

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צח עמוד א :

ואמר רבי אבא: אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבא.

על כך כותב רש"י על אתר :

מגולה מזה - כשתתן ארץ ישראל פריה בעין יפה אז יקרב הקץ, ואין לך קץ מגולה יותר.

5. יותר מכך : אברבנאל ירמיהו פרק טז :

(יד) ואמנם אומרו אחר זה לכן הנה ימים באים נאם ה' ולא יאמר עוד חי ה' אשר העלה וגומר, הוקשה על חכמים ז"ל לפי שהם קבלו בפירוש למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך (דברים טז, ג) להביא לימות המשיח והשיבו במסכת ברכות (יב, ב) לא שתעקר יציאת מצרים אלא שיהיה קבוץ גליות עיקר ויציאת מצרים טפלה לה, ואחרי ההודאה ושדבריהם אמת כבר נוכל לומר כפי הפשט שאין בזה קושיא כלל לפי שענין הפסוק הוא שבני אדם הנשבעים זה לזה בעסקיהם ישבעו עתה תמיד חי ה' אשר העלה את ישראל מארץ מצרים לפי שזו היא הפליאה היותר גדולה שעשה עמנו עד עתה אמנם לימות המשיח לא ישבעו כן, אבל יזכרו בשבעו' ענין קיבוץ הגליות לפי שהיא תהיה בעיניהם פליאה יותר עצומה מיציאת מצרים ולכן נאמר כאן לא יאמר עוד חי ה' אשר העלה וגומר.

6. (תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יז עמוד ב -

" והאמר מר : בששית - קולות, בשביעית - מלחמות, במוצאי שביעית בן דוד בא. - מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא"), אנו זוכים לקדושת הכלל ולקדושת הפרט גם יחד.

7. ה'שפת אמת' בעקבות כך אומר כי כל אחד מחגי רבנן תואם את חגי דאורייתא. פורים כנגד שבועות (=קבלת תורה), חנוכה כנגד סוכות (=שמנה ימים, ועוד...), וכנגד הפסח הוא אומר שעתיד להיות חג שלישי, חג נוסף של גאולה.

8. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת בשלח :

עשר שירות, הראשונה במצרים שנאמר (ישעיה ל) השיר יהיה לכם כליל התקדש חג, השנית על הים שנאמר אז ישיר משה, השלישית על הבאר (במדבר כא) אז ישיר ישראל את השירה, הרביעית אמר משה (דברים לא) ויהי ככלות משה לכתוב וגו', החמישית (יהושע י) אז ידבר יהושע לה' ביום תת ה' את האמורי, הששית (שופטים ה) ותשר דבורה וברק בן אבינועם, שירה התשיעית של שלמה שיר השירים, העשירית לעתיד מזמור שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה (תהלים צח).

" השיר הזה לכם כליל התקדש חג ושמחת לבב כהולך בחליל לבוא בהר ד' אל צור ישראל" (ישעיהו ל, כט). רק בשתי גאולות אלה, הראשונה והאחרונה חייבים לומר הלל גם בלילה, בפסח וביום העצמאות. ומי שחשב כי את המונח 'צור ישראל' המציאו ביום ההכרזה הרי לפניו המקור.

9. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיז עמוד א :

אמר רב יהודה אמר שמואל: שיר שבתורה - משה וישראל אמרוהו בשעה שעלו מן הים. והלל זה מי אמרו? נביאים שביניהן תקנו להן לישראל, שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהן, ולכשנגאלין אומרים אותו על גאולתן.

על כך כותב רש"י על אתר :

ועל כל צרה שלא תבא עליהם - לישנא מעליא הוא דנקט, כלומר שאם חס ושלוש תבוא צרה עליהן ויושעו ממנה, אומרים אותו על גאולתן, כגון חנוכה.

10. ומהם ימות המשיח שבהם נגאל? על כך משיב הרמב"ם : בהלכות תשובה פרק ט, הלכה ב :

ומפני זה נתאו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם לימות המשיח כדי שינוחו ממלכיות שאינן מניחות להן לעסוק בתורה ובמצות כהוגן, וימצאו להם מרגוע וירבו בחכמה כדי שיזכו לחיי העולם הבא, לפי שבאותן הימים תרבה הדעה והחכמה והאמת שנאמר כי מלאה

הארץ דעה את ה' ונאמר ולא ילמדו איש את אחיו ואיש את רעהו, ונאמר והסירותי את לב האבן מבשרכם, מפני שאותו המלך שיעמוד מזרע דוד בעל חכמה יהיה יתר משלמה, ונביא גדול הוא קרוב למשה רבינו, ולפיכך ילמד כל העם ויורה אותם דרך ה', ויבואו כל הגוים לשומעו שנאמר והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים, וסוף כל השכר כולו והטובה האחרונה שאין לה הפסק וגרעון הוא חיי העולם הבא, אבל ימות המשיח הוא העולם הזה ועולם כמנהגו הולך אלא שהמלכות תחזור לישראל, וכבר אמרו חכמים הראשונים אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכות בלבד.

11. מה הצטווה אברהם אבינו ולשם מה? בראשית פרק יב : (א) וַיֹּאמֶר יְקֹזֶק אֶל־אַבְרָם לְדַלְּךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמְלַךְתְּךָ וּמִבְּיַת אַבְיָד אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ : (ב) וַיֶּעֱשֶׂה לְגֹי גְדֹל וַאֲבָרְכָךָ וַאֲגַדְלָה שְׁמֶךָ וְהָיָה בְּרַכָּה :

12. הרב קוק זצ"ל ("למהלך האידיאות", אורות, קד) מסביר כי תוכניתה של התורה הינה שהיהודים יקימו מדינה רגילה על כל מרכיביה הכלכליים הפוליטיים והצבאיים. דווקא דרך מדינה זו תאיר האידיאה האלוקית ולא דרך ההנהגה של יחידים, שהרי אברהם הובטח לעבוד את ד' כאומה. לא הצלחנו עד כה בהשלמת ייעודנו כי לא היתה לנו מדינה. עתה נתן הקב"ה בידינו את כל הכלים למלא את ייעודנו.

13. גרעון השופט בא בטענות כלפי שמיא : שופטים פרק ו (יב) ו

יִרְא אֱלֹהֵי מִלְאָךְ יְקֹזֶק וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי יְקֹזֶק עִמָּךְ גְּבוּר הַחֵיל : (יג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי גְדַעוֹן בִּי אֲדֹנָי וַיֵּשׁ יְקֹזֶק עִמָּנוּ וְלָמָּה מִצְאָתָנוּ כִּלְזָאת וְאִיָּה כִּלְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר סִפְרֵנוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ לֵאמֹר הֲלֹא מִמְצָרִים הֶעֱלָנוּ יְקֹזֶק וְעַתָּה נִטְשָׁנוּ יְקֹזֶק וַיִּתְּנֵנוּ בְּכַף־מִדְּוָן : (יד) וַיִּפֶן אֱלֹהֵי יְקֹזֶק וַיֹּאמֶר לְךָ בְּכַחַךְ זֶה וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִכַּף מִדְּוָן הֲלֹא שְׁלַחְתִּידָּךְ :

רד"ק שופטים פרק ו :

אמר לו גרעון ויש ה' עמנו וגו'. אמש קראנו את ההלל והיה אבי מקראני 'בצאת ישראל ממצרים'. אם צדיקים היו אבותינו עשה לנו בזכותם, ואם רשעים היו כשם שעשית להם גם כך עשה לנו נס. אמר הקדוש ברוך הוא: חייך כך למדת סניגוריא על בני, כדאי אתה שאדבר עמך, מיד- ויפן אליו ה' ויאמר: לך בכחך זה בכח זכות' שלמדת סניגוריא על בני.

14. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ט עמוד ב :

העיד רבי יוסי בן אליקים משום קהלא קדישא דבירושלים: כל הסומך גאולה לתפלה - אינו נזוק כל היום כולו.

כיצד הפכה להיות הלכה הנוגעת לסדר התפילה לעניין אמוני? קהילא קדישא דבירושלים זו הקהילה שלא השלימה עם הגלות והחורבן. זו הקהילה שקבעה את מקום מושבה בירושלים על אף החורבן. הדרישה ההלכתית המפורטת לסומך גאולה לתפילה, מושתתת אף היא על ההשקפה הזאת.

"אדם המקשר בתפילתו את גאולת מצרים לתפילתו האישית מכריז כי אפילו הגאולה הגדולה ביותר תלויה בתפילה וברצונו של האדם הרוצה להיגאל, או זה הנמנע מגאולה. הסומך גאולה לתפילה יודע כי לממד האובייקטיבי של המאורעות אין חשיבות אם לא מתלווה אליהם פרשנות אישית המקרבת או מרחיקה את האדם למאורעות אלה. עם ישראל, שנגאל בגאולה גדולה וניסית מהשיעבוד במצרים, שכח את הנס מיד עם הקשיים הראשונים במדבר. על כך נאמר שהיהודי יוצא בקלות מן הגלות, אבל הגלות מסרבת לצאת מן היהודי. הסירוב הזה הוא ניתוק הגאולה מהתפילה, ניתוק הקונקרטי מן הריטורי, מיקום הגאולה בעבר כמאורע שהיה היה, ומיקום התפילה בעתיד כבקשה שטרם התמלאה. רק תפילה המקרינה על העבר ומעניקה לו משמעות יכולה להפוך את אירועי העבר לגאולה ולמקור התפעלות ומשאת נפש בהווה ובעתיד". (הרב שלמה אנגל, דעת)

15. שמות פרק ו :

(ו) לָכֵן אָמַר לְבְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְקֹוֹק וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלוֹת מִצְרַיִם וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֵיכֶם וְגֵאלְתִּי אֶתְכֶם בְּזֵרוּעַ נְטוּיָהּ וּבְשַׁפְטִים גְּדֹלִים: (ז) וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעַם וְהֵייתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וַיִּדְעֹתֶם כִּי אֲנִי יְקֹוֹק אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלוֹת מִצְרַיִם: (ח) וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶתִּיָדִי לְתֵת אֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב וְנָתַתִּי אֹתָהּ לָכֶם מוֹרְשָׁה אֲנִי יְקֹוֹק:

16. אנו צריכים לכתוב במו ידינו את הספר הבא שיכנס לתנ"ך המורחב, ולמעשה פסוק אחד ממנו כבר נוסח: שו"ת הרב"ז חלק א (אורח חיים, יורה דעה) - הערות סימן כז :

אמר בן המחבר: בשכבר הימים אמרתי להעיר על מה שאנו מתפללים ב"קדושת כתר": "וישמיענו ברחמיו לעיני כל חי לאמר: הן גאלתי אתכם אחרית כראשית". כי פסוק זה לא מצאתי כתוב בתנ"ך. והגאון חיד"א ז"ל בספרו "נחל קדומים" (עה"ת סוף פ' בהר) כתב: "דכתיב הן גאלתי אתכם אחרית כראשית" יעו"ש. וידוע כי במלת "דכתיב" השתמשו חז"ל על לשון הפסוק, ובאמת הפסוק הזה לא נמצא כלל בתנ"ך. אולי כוונתו במלת "דכתיב", היינו: דכתיב "בנוסח הקדושה", הנקראת בפי הראשונים "קדושא רבא", ובזוהר פרשת ויקהל דף צ"ב "קדושה עלאה":

20. אדם- דוד -משיח (אימתי יבא מר?). דוד הוא בדיוק נקודת האמצע בין ההתחלה לסוף (הרב אורי שרקו). בין אדם הראשון למשיח. דוד המלך נולד בשנת 2854 לבריאת העולם. על פי חישוב זה צריך המשיח להגיע בשנת 5708, כלומר בשנת תש"ח.

21. הרב שמואל יניב, פרשת שבוע - תזריע מצורע, בר אילן, 806, תשס"ט :

"מכמה מקורות שנכתבו הרבה לפני קום המדינה מגלים תלמידי הגר"א שקיבלו מרובם לעשות דווקא ביום 20 לעומר את המעשים החשובים שיהיו אבן פינה ליסוד הגאולה, שכן ביום זה אין הקליפה שולטת. לכן החלו תלמידי הגר"א בהקמת "בית המדרש אליהו" על שם רבם, מעשה שהיה עבורם דבר גדול ביותר, ביום 20 לעומר בשנת תקע"ב. והרי יום 20 לעומר הוא ה' באייר - יום העצמאות. מפאת החשיבות העצומה של הדברים נביאם להלן מכמה מקורות כלשונם."

22. בספר 'קול התור' המיוחס לתלמיד הגר"א ר' הלל משקלוב, שחנן את ירושלים כ-30 שנה, נאמר (פרק חמישי ע' 114) :

"וכאשר קבענו מושבנו בעיה"ק ירושלים ת"ו בשנת תקע"ב, ובאחד הימים באותה שנה שבו הניחו את היסוד להקמת "בית מדרש אליהו" על שם רבנו הגר"א, בגווינין אחד נהירין, כי באותה שעה נפתח החלון הראשון של מחיצת הברזל לחדור לזכות של ברית אבות (החיבור שהוא יסוד בתפארת דרך מלכות) שהיה נפסק מחורבן בית המקדש. ואותו היום היה יום עשרים לעומר שהוא יסוד בתפארת כידוע ליודעי ח"ן."